

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Temel Sağlık Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

Sayı : B100TSH0110001
Konu : SARS Hastalığı

20.01.2004 / 01091

..... **VALİLİĞİNE**
(İl Sağlık Müdürlüğü)

GENELGE
2004/6

İlgi : 08.05.2003 tarih ve 6481 sayılı Genelge.

2002 yılı Kasım ayında başlayarak 2003 yılı Temmuz ayı sonuna kadar Dünya gündemini meşgul eden, önemli bir halk sağlığı sorunu olan SARS – Şiddetli Akut Solunum Sendromu isimli hastalığın, DSÖ kaynakları, mevsimsel özelliği nedeni ile içinde bulunduğumuz kış aylarında tekrar sorun olacağı endişesini taşımaktadır.

Bu nedenle İlgi Genelge ile belirtilen uygulamalar ve Sağlık Bakanlığı Web sitesi üzerindeki bilgiler tekrar gözden geçirilmiş ve bilimsel gelişmelere uygun olarak güncellenmiştir.

SARS ile ilgili olarak resmi ve özel bütün sağlık kurum ve kuruluşları, bu Daimi Genelge'nin II. Bölümünün (A) bendinde belirtilen hususlara uygun olarak gerekli düzenlemeleri yapacak, SARS Hastalığının Dünya'da tekrar görülmesi ve bu durumu Sağlık Bakanlığı'nın duyurmasını müteakip, Daimi Genelge'nin diğer maddelerine uygun olarak hareket edeceklerdir. Ayrıca bütün İl Sağlık Müdürlükleri, yapmış oldukları düzenlemeler ile ilgili olarak en geç 31 Ocak 2004 tarihine kadar Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne bir rapor göndereceklerdir.

Bu Daimi Genelge ile İlgi'de belirtilen 08.05.2003 tarih ve 6481 sayılı Genelge ve Hudut Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün yayınlamış olduğu genelgeler uygulamadan kaldırılmıştır.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

EK : (11) Sayfa

Prof. Dr. Recep AKDAĞ
Sağlık Bakanı

DAĞITIM :
A PLANI

DAİMİ GENELGE

SARS – ŞİDDETLİ AKUT SOLUNUM SENDROMU

I. GENEL BİLGİLER :

SARS – Şiddetli Akut Solunum Sendromu ilk olarak Şubat 2003 tarihinde Asya Kıtasından rapor edilen, viral kökenli solunum yolu hastalığıdır. 2003 yılı Mart ayı başında Dünya Sağlık Örgütü, SARS için Global Alarm vermiştir. Birkaç ay içinde hastalık yaklaşık 24 ülkeye yayılmıştır. 2003 yılı Temmuz ayının sonunda yeni vaka bildirimleri olmamış ve hastalığın kontrol altına alındığı düşünülmüştür. Dünya Sağlık Örgütü'nün 7 Ağustos 2003 verilerine göre, toplam 8098 vaka ve 774 ölüm tespit edilmiştir. Şu anda SARS hastalığının yayılımı durmuş olup, en son 31.12.2003 itibarıyla Çin Halk Cumhuriyeti'nde bir yeni vaka tespit edilmiştir.

Hastalık genellikle yüksek ateş ile başlar ($>38,0^{\circ}\text{C}$). Ateşe bazen üşüme ve titreme eşlik eder. Halsizlik, vücut kırgınlığı ve baş ağrısı görülebilir. Bazı insanlar başlangıçta orta derecede bir solunum yolu hastalığı yaşarlar. İshal, hastaların yaklaşık %10-20'sinde görülür. SARS hastalarında 2-14 gün sonra kuru ve balgamsız bir öksürük gelişebilir. Bu öksürüğe hipoksi eşlik edebilir. %10-20 vakanın mekanik ventilasyona bağlanması gerekebilir. Hastaların çoğunda pnömoni gelişir.

SARS etkeni, daha önce tanımlanmamış olan bir koronavirüs olup, SARS ilişkili Coronavirüs diye isimlendirilmiştir (SARS-CoV).

Yaşanan salgında ülkemizde SARS vakası görülmemiştir. Ancak yeni bir salgında ülkemizde de seyahat bağlantılı olarak adı geçen sendromun görülme ihtimali olduğu göz önüne alınarak önlemler alınmaya devam edilmektedir.

Bulaşıcı hastalıklar ile mücadelede temel strateji, hastalık görülmeden önce hastalığın bulaşmayacağı veya en azından yayılamayacağı bir ortam yaratmaktır. Bu da, sağlık personelimizin ve özel sağlık kurumları da dahil olmak üzere tüm sağlık kurumlarımızın yeni çıkan bu hastalık konusunda bilgili ve hazırlıklı olmasıyla mümkündür.

II. YAPILMASI GEREKENLER :

A. Hastalık Ortaya Çıkmadan Önce Yapılması Gerekenler:

1. Eğitim :

1.1. Sağlık Personeli Eğitimi: Bu güne kadar Bakanlığımızca Valiliklere gönderilen SARS'a ilişkin tüm bilgi notlarının il genelindeki özel ve kamuya ait tüm sağlık kurumlarına (Bakanlığımız, üniversite, SSK ve özel sektöre bağlı hastaneler, sağlık ocakları, laboratuvarlar, ambulans servisleri, poliklinik ve muayenehaneler) dağıtımının yapılması sağlanacak, sağlık personeli eğitimleri, yeni bilgilerle güncellenerek aralıksız devam edecektir. Bu amaçla Sağlık Bakanlığı web sitelerine www.saglik.gov.tr ve www.hssgm.gov.tr ulaşarak SARS ile ilgili sağlık personeli eğitimi için güncellenmiş dokümanlara ulaşılabilecektir.

1.2. Halk Eğitimi : Bakanlığımızca Valiliklere gönderilen bilgi notlarından yararlanarak ve Sağlık Bakanlığı web sitelerinden www.saglik.gov.tr ve www.hssgm.gov.tr güncel veriler takip edilerek; hastalıktan korunma ve hastalığın erken belirtileri konularında toplumun bilgilendirilmesi sağlanacaktır. Özellikle seyahat öyküsünün önemi vurgulanarak, basit üst solunum yolu enfeksiyonları nedeniyle halkın paniğe kapılması engellenecektir. Halen Dünya Sağlık Örgütü hiçbir ülkeyi riskli bölge olarak göstermemektedir. Mevcut durumda herhangi bir değişiklik olduğu takdirde Sağlık Bakanlığı web sitelerinde www.saglik.gov.tr ve www.hssgm.gov.tr günlük olarak ilan edilecektir.

2. “İl SARS İzleme ve Değerlendirme Ekibi”nin oluşturulması : Her ilde İl Sağlık Müdürlüğü Bulaşıcı Hastalıklar Şube'sinde bir ekip oluşturulacaktır. Ekip, Bulaşıcı hastalıklardan sorumlu Sağlık Müdür Yardımcısı, Bulaşıcı Hastalıklar Şube Müdürü, Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü'nün o ildeki Sağlık Denetleme Merkezi Baştabibi/Sorumlu Tabibi, İl içindeki Sağlık Bakanlığı, SSK, MSB ve Üniversite Hastanelerinde görevli Enfeksiyon Hastalıkları uzmanlarından seçilen en az 1, en fazla 3 uzman hekimden oluşacaktır. İhtiyaç durumuna göre ekibe sağlık ocaklarında görev yapan pratisyen hekimlerde katılabilir. Bu ekip;

- Erken uyarı sisteminin kurulması, izleme ekibindeki ilgili kişilerin telefon numaralarının duyurulması.
- Muhtemel bir salgın için hareket planının hazırlanması,
- Mevcut kaynakların kayıtlarının tutulması, ihtiyaçların belirlenmesi ve önceden temin edilip kullanıma hazır tutulması
- Sağlık personelinin eğitiminin sağlanması, bu amaçla koruyucu ekipman kullanımı ve hastaya yaklaşım ile ilgili periyodik eğitimin verilmesi,
- HSSGM Sağlık Denetleme Merkezlerinde teknik destek amacıyla geçici olarak görevlendirilecek İl Sağlık Müdürlüğü personelinin sahada çalışmaya uyumunu kolaylaştırmak amacıyla uygulamalı eğitime alınması
- Dünyadaki olası bir salgın durumunda özellikle hudut kapılarındaki HSSGM Sağlık Denetleme Merkezleriyle ve diğer ilgili kurumlarla koordinasyonun sağlanması konularından sorumlu olacaktır.

3. Şüpheli vakaların incelenmesi ve izlenmesi için Hastane belirlenmesi : Şüpheli SARS vakalarının değerlendirilebilmesi için İl Müdürlüklerince bu konuda belirlenen hastanelerde özel üniteler oluşturulacaktır. Belirlenen bu hastanelerin isimleri, ilde bulunan diğer özel ve tüzel sağlık kurumlarına bildirilerek şüpheli bir vakanın sevki sırasında karmaşanın önlenmesi sağlanacaktır. Ayrıca bu hastanenin ismi ve sorumlu hekim/hekimlerin adres ve telefon numaraları ilde bulunan HSSGM Sağlık Denetleme Merkezleri ,diğer sağlık kurumlarına ve Sağlık Bakanlığı'na bildirilerek şüpheli bir vakanın sevki sırasında karmaşanın önlenmesi sağlanacaktır.

4. Ambulansların ve nakil sisteminin belirlenmesi : Şüpheli SARS vakası ihbarı olduğunda, bu vakayı yerinden alacak ve hastaneye nakledecek ambulans ve bu ambulans için görev yapacak sağlık ekibi/ekipleri belirlenecektir. Ekipler hastaları nasıl ve nereye nakledeceği ve yapılması gerekenler konusunda bilgilendirilmiş olacaktır.

Ambulanslar hasta nakil işlemi sonrasında, bütün sistemlerini içerecek şekilde dezenfekte edilecektir.Dezenfeksiyon sırasında;

- Basıncılı hava mekanizmasıyla püskürtme yoluyla çalışan dezenfeksiyon yöntemleri kullanılmamalıdır.

- Temizlik personeli temizlik sırasında eldiven giymelidir. Temizlik işlemi bitince eldiven çıkarılıp atılmalıdır.

- Eller eldiven çıkarıldıktan hemen sonra su ve sabunla yıkanmalı veya alkollü mendille ovularak silinmelidir.

- Sıklıkla dokunulan yüzeylerin ve havanın temizliği EPA-kayıtlı düşük veya orta seviyede kimyasal ev dezenfektanları ile üretici firmanın önerileri doğrultusunda yapılmalıdır. Nakil sırasında ambulans içindeki sağlık personeli;

-Koruyucu gözlük, N-95 özellikli (veya daha etkin) respiratuvar maskeler ve geçirgen olmayan koruyucu tulum, galoş ve eldiven giymelidirler.

- Ambulans içinde sürücü bölümü ile hasta bölümü birbirinden tamamen ayrılmalıdır. Ambulans sürücüsü taşıma işlemine yardım ediyor ise aynı koruyucu ekipmanları donanmalıdır.

5. Malzeme ihtiyacının belirlenmesi ve tedariki : SARS şüpheli vakalarla temasta bulunacak sağlık personellerinin korunması amacıyla malzeme temin edilecektir. Hudut kapılarındaki Sağlık Denetleme Merkezlerinde görev alacak sağlık personelinin koruyucu ekipman ,diğer sarf malzemeleri Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü, tarafından temin edilecektir. Ambulanslarda görevli personellerin koruyucu malzemeleri, Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, seçilmiş olan hastanelerde SARS vakalarına müdahale edecek personeller için gerekli koruyucu malzemeler ise Sağlık Bakanlığı Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 10.11.2003 tarih ve 21018 – 203/133 sayılı Genelgesi doğrultusunda hastanelerin döner sermaye kaynaklarından karşılanacaktır.

B. Ülkemize Enfekte Bölgelerden Gelen Kişilere Uygulanacak Tedbirler

Hudut kapısı olan illerde Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü Sağlık Denetleme Merkezi görevli personeli HSSGM nün Hudut Kapıları Bulaşıcı Hastalıklar Acil Eylem Planı gereğince Enfekte Bölgelerden gelen kişiler için **Ek 1 de** belirtilen gerekli önlemleri alacaktır. Enfekte bölgeden gelen kişileri **Şekil 1’de belirtildiği şekilde değerlendirecektir.**

İl Sağlık Müdürlükleri tarafından oluşturulacak bir sağlık ekibi HSSGM Sağlık Denetleme Merkezleri tarafından kendilerine gönderilen riskli bölgelerden gelen veya şüpheli teması olan kişilere ait deklarasyon kartlarındaki bilgiler ışığında bu kişilerin il içinde kalacakları yerler ve telefon numaralarını kaydederek, bu kişileri günlük olarak telefonla arayacak ve SARS bulguları yönünden sorgulayacaktır. Kişiler, sağlıklı insanlarla temastan kaçınmaları konusunda uyarılmalı, gerekiyorsa tedbir alınmalıdır.

Turizm işletmelerinde görev yapan doktorlar konu hakkında bilgilendirilerek aktif sürveyans yapmaları sağlanacaktır.

C. Ülkemizden Enfekte Bölgelere Giden Kişilere Uygulanacak Tedbirler

SARS Enfekte/Riskli bölgelerin listesi Sağlık Bakanlığı web sitelerinden www.saglik.gov.tr ve www.hssgm.gov.tr düzenli olarak yayınlanacaktır. SARS riskli bölgelere gidecek kişiler için herhangi bir kısıtlama olmamakla beraber, kişilerin seyahatlerini ertelemeleri tavsiye edilmektedir. Bu amaçla Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü sınır kapılarında kişilere gerekli uyarılarda bulunacak ve bilgilendirecektir.

D. Şüpheli SARS Vakası Tespitinde Yapılması Gerekenler

1. Bildirim ve Vaka inceleme:

Hastanın hekim tarafından değerlendirilmesi için bir standart vaka tanımı kullanılması gereklidir. Bu amaçla aşağıdaki vaka tanımı kullanılacaktır.

SARS Vaka Tanımı :

Dünya Sağlık Örgütü Tarafından 1Mayıs 2003 Tarihinde Yenilenmiş Haliyle

SARS Vaka Tanımı Şöyledir;

Şüpheli vaka

. 38 derece üzerinde ateş ile beraber

• VE zor nefes alma veya öksürük

• VE semptomların başlangıcından itibaren aşağıdaki maruziyetlerden biri veya daha fazlası;

-Şüpheli veya olası SARS vakası ile yakın temas

-Son zamanlarda lokal SARS yayılımının olduğu bir bölgeye ziyaret hikayesi

- Son zamanlarda lokal SARS yayılımının olduğu bir bölgede yaşıyor olmak

Olası Vaka:

1.Şüpheli vakanın akciğer filminde radyolojik olarak yoğun infiltrasyonlarla beraber pnömoni veya respiratuar distress sendromunun görülmesi,

2.Şüpheli SARS Hastasının bir veya daha fazla tahlilinde pozitif SARS coronavirus çıkması

3. Şüpheli vakanın otopsisinde tanımlanan bir sebep olmadan respiratuar distress sendromu bulgularının görülmesi.

Standart vaka tanımına uygun bir vaka belirlendiğinde;

- Merkez İzleme ve Denetim Ekibi bildirimleri değerlendirecek ve yerinde incelemelerde bulunacaktır.
- Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 22.04.2003 tarih ve 5573 sayılı yazısının ekinde yer alan prosedürlere uyularak, daha önceden belirlenmiş hastaneye hastanın nakli sağlanacaktır.
- “Şüpheli Akut Solunum Yetersizliği Sendromu (SARS) Bildirim ve İnceleme Formu” doldurularak Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne faks ile gönderilecektir. Ayrıca telefonla bildirimde bulunulacaktır.
- Şüpheli vakanın yakın temaslıları belirlenerek, aktif sürveyans yapılacaktır.
- Pnömoni vakası ile temaslılarda pnömoni tespiti durumunda, SARS yönünden ileri epidemiyolojik inceleme yapılmalıdır.

2. Tanı İçin Numune Alma ve Gönderme :

SARS vakalarının tanısı bugün klinik belirtilere göre yapılmaktadır. Laboratuvar bulguları, klinik belirtilerin varlığında hastalığı doğrulayıcı özelliktedir. Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 22.04.2003 tarih ve 5573 sayılı yazısının ekinde yer alan bilgilerden yararlanılarak laboratuvarında incelenmek üzere hastadan numune alınacak, alınan numuneler ulusal referans laboratuvarı olan Sağlık Bakanlığı Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi'ne “Şüpheli Akut Solunum Yetersizliği Sendromu (SARS) Bildirim ve İnceleme Formu” ile birlikte İl Sağlık Müdürlüğü tarafından gönderilecektir. Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi kendisine gönderilen numuneleri gerekirse uluslararası bir referans laboratuvarına göndererek teyit ettirecektir.

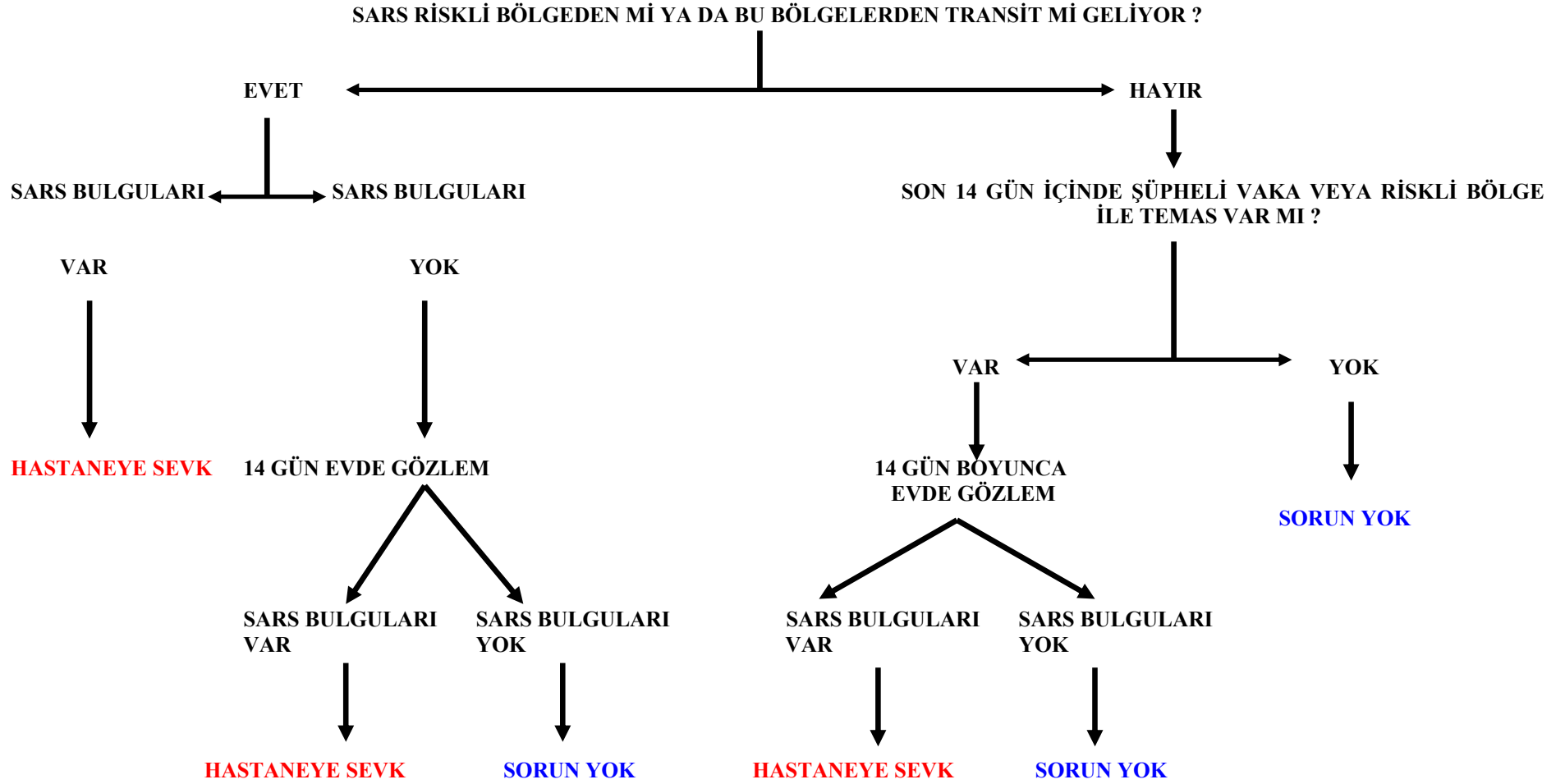
3. Yakın Temaslıların Takibi

SARS şüpheli vakaların temaslılarına, sağlıklı kişiler ile yakın temastan kaçınılması ve bu uygulamayı 10 gün süresince devam etmesi önerilecektir.

4. Tedavi

SARS tedavisinde önerilen toplum kökenli atipik pnömoni tedavisi olmakla beraber, antiviral ilaçların hastalık üzerine etkileri araştırılmaktadır. Tedavi ile ilgili en son gelişmeler ve protokoller Sağlık Bakanlığı web sitesinden www.saglik.gov.tr takip edilmelidir.

ŞEKİL 1. ÜLKEYE GİRİŞ SIRASINDA VAKA DEĞERLENDİRME AKIŞ ŞEMASI

BİLGİ NOTU

SARS Hakkında Sıkça Sorulan Sorular

- **SARS Nedir?**

Şiddetli Akut Solunum Sendromu ilk olarak Şubat 2003 tarihinde Asya Kıtasından rapor edilen, viral kökenli solunum yolu hastalığıdır. Mart ayı başında Dünya Sağlık Örgütü, SARS için Global Alarm verdi. Birkaç ay içinde hastalık yaklaşık 24 ülkeye yayıldı. Temmuz ayının sonunda artık yeni vaka rapor edilmiyordu ve hastalığın kontrol altına alındığı düşünüldü. Dünya Sağlık Örgütü'nün 7 Ağustos 2003 verilerine göre, toplam 8098 vaka ve 774 ölüm tespit edilmiştir. Daha fazla bilgi için WHO SARS Web sitesini ziyaret edebilirsiniz. (www.who.int/csr/sars/en/index.html)

- **SARS'ın bulgu ve belirtileri nelerdir?**

Hastalık genellikle yüksek ateş ile başlar (>38,0°C). Ateşe bazen üşüme ve titreme eşlik eder. Halsizlik, vücut kırgınlığı ve baş ağrısı görülebilir. Bazı insanlar başlangıçta orta derecede bir solunum yolu hastalığı yaşarlar. İshal, hastaların yaklaşık %10-20'sinde görülür. SARS hastalarında 2-14 gün sonra kuru ve balgamsız bir öksürük gelişebilir. Bu öksürüğe hipoksi eşlik edebilir. %10-20 vakanın mekanik ventilasyona (solunum cihazı) bağlanması gerekebilir. Hastaların çoğunda pnömoni (zatürre) gelişir.

- **SARS etkeni nedir?**

SARS etkeni, daha önce tanımlanmamış olan bir koronavirüs olup, SARS ilişkili Koronavirüs diye isimlendirilmiştir (SARS-CoV).

- **SARS Nasıl Yayılır?**

SARS'ın yayılımının temel yolu, insandan insana yakın temaslardır. SARS'a neden olan virüs enfekte olan kişilerin öksürük ve burun akıntısından damlacık enfeksiyonu yolu ile çok hızlı bir şekilde yayılır. Bulaşma için gerekli olan yakın temas mesafesi yaklaşık olarak 1 metredir. Ayrıca virüs enfekte damlacıkların bulunduğu yüzeyler ile temas eden kişinin daha sonra ağız, burun ve gözü ile temas etmesi şeklinde de bulaşır. Kabaca SARS virüsü hava yolu ile bulaşır denebilir. Ancak bulaşma bilinmeyen başka yollarla da bulaşma olabilir.

- **SARS salgınında “Yakın Temas” ne anlama gelmektedir?**

SARS olduğu bilinen bir hastanın bakımı ile ilgilenmek veya beraber yaşamak, SARS olduğu bilinen bir hastanın vücut sıvıları ve solunum yolu sekresyonları ile direkt temas olasılığının yüksek olduğu durumlar “Yakın Temas” olarak nitelendirilmiştir. Örnek olarak; öpüşmek veya kucaklaşmak, yemek veya mutfak eşyalarını ortak kullanmak, yakın mesafeden (1 metre) konuşmak, fizik muayene ve kişiler arasında diğer direk fiziksel temaslar sayılabilir. Hasta bir kişi ile aynı salonda bulunmak veya yürümek “yakın temas” olarak nitelendirilemez.

- **Eğer SARS hastalığına maruz kalırsam, ne kadar sürede hastalık ortaya çıkabilir?**

SARS virüsüne maruz kalma ile hastalığın belirtilerinin ortaya çıkması arasında geçen süreye “Kuluçka Süresi veya İnkübasyon Periyodu” adı verilir. SARS için inkübasyon periyodu tipik olarak 2-14 gündür.

- **SARS hastasının bulaştırıcılığı ne kadar sürer?**

Mevcut bilgilere göre, SARS hastası bulgu ve belirtilerin ortaya çıkmasından itibaren bulaştırıcıdır. Bu nedenle hastalığın yayılmasına karşı önlem olarak hastaların aktiviteleri sınırlandırılmalı ve hastalık bulguları geçene kadar sürdürülmelidir. Hastalar, hastalığın ikinci haftası boyunca çok bulaştırıcıdır.

- **SARS hastası olup ta iyileşen kişiler tekrar hasta olabilir mi veya hastalık nüks edebilir mi?**

Yapılan çalışmalar, hastalığın ilerlemesinde ve iyileşme sürecinde nelerin önemli olduğunun anlaşılması önemli olacaktır. Virüsün bu faktörlerle olan ilişkisi, insan bağışıklık sisteminin virüse verdiği reaksiyon gibi faktörler, virüsün nasıl yok edilebileceği gibi sorulara bilim dünyası cevap aramaktadır.

- **SARS'ın tedavisi nasıldır?**

Uluslar arası otoriteler SARS için "Toplum Kökenli Atipik Pnömoni Tedavisi" yapılmasını öneriyorlar. SARS-CoV için değişik antiviral ilaçlar denenmekte etkili bir tedavi bulmaya çalışılmaktadır.

- **SARS Hastalığı için Vaka tanımı nasıldır?**

Dünya Sağlık Örgütü Tarafından 1 Mayıs 2003 Tarihinde Yenilenmiş Haliyle SARS Vaka Tanımı

Şüpheli vaka

. 38 derece üzerinde ateş ile beraber

· VE zor nefes alma veya öksürük

· VE semptomların başlangıcından itibaren aşağıdaki maruziyetlerden biri veya daha fazlası;

-Şüpheli veya olası SARS vakası ile yakın temas

-Son zamanlarda lokal SARS yayılımının olduğu bir bölgeye ziyaret hikayesi

- Son zamanlarda lokal SARS yayılımının olduğu bir bölgede yaşıyor olmak

Olası Vaka:

1.Şüpheli vakanın akciğer filminde radyolojik olarak yoğun infiltrasyonlarla beraber pnömoni veya respiratuar distress sendromunun görülmesi,

2.Şüpheli SARS Hastasının bir veya daha fazla tahlilinde pozitif SARS-CoV çıkması

3. Şüpheli vakanın otopsisinde tanımlanan bir sebep olmadan respiratuar distress sendromu bulgularının görülmesi.

Sars Vakâ Tanımlamasından Hariç Tutulma Kriterleri:

Vakanın hastalığını tamamıyla açıklayan bir diagnostik tanımlama durumunda bu vaka artık SARS olarak değerlendirilmemelidir.

SARS İLİŞKİLİ CORONAVİRÜS (SARS-CoV)

- **Coronavirüsler nedir?**

Coronavirüsler hem insanlarda hem de hayvanlarda hastalık yapan bir virüstür. İnsanlarda yaptığı hastalık, kendini hafif veya orta derecede bir üst solunum yolları enfeksiyonu şeklinde gösterir.

- **Eğer Coronavirüs hafif veya orta derecede bir üst solunum enfeksiyonuna neden oluyorsa, nasıl olup ta SARS gibi hayatı tehdit eden bir hastalığın etkeni olabilir?**

Bu konuda yeterli bilgiler şu anda bulunmamakta olup, çalışmalar devam etmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, hastalığa neden olan virüs yeni tanımlanmış bir virüstür. Coronavirüsler insanlarda özellikle bağışıklık sistemi baskılanmış kişilerde, nadiren de olsa pnömoni (zatürre) etkeni olabilirler. Bu virüs grubu hayvanlarda çok şiddetli hastalık tablosu yapmaktadır.

- **SARS ilişkili Coronavirüs (SARS-CoV) doğada ne kadar süre canlı kalabilir?**

Bazı araştırma laboratuvarlarında yapılan ön çalışmalarda virüsün doğada birkaç gün yaşayabileceği gösterilmiştir. Bununla beraber doğadaki yaşama süresini etkileyen faktörler bulunmaktadır. Nem ve ortam ısısı en önemli faktörlerdir.

- **SARS-CoV'nü inaktive edecek veya öldürecek nitelikte kabul edilebilir bir dezenfektan var mı?**

SARS-CoV için özel bir madde bulunmamaktadır. Bununla beraber bu tür virüsler için yüzey dezenfeksiyonu amaçlı olarak çamaşır suyu, amonyak ve alkol veya bunları içeren dezenfektanlar kullanılabilir.

LABORATUAR TESTLERİ

- **SARS için bir laboratuvar testi var mı?**

Evet, SARS için birkaç farklı laboratuvar testi kullanılabilir. RT-PCR, Serolojik testler ve Viral Kültür yöntemi başlıca uygulanan testlerdir.

- **PCR testi nedir?**

Hastalardan alınan örneklerdeki hastalık etkenini genetik materyallerine göre tanımlanması yöntemidir. Günümüzde etken tanımlamasında kullanılan ana yöntemlerin başında gelmektedir.

- **Serolojik testler neleri içerir?**

Serolojik test bir laboratuvar metodu olup, kişinin kan serumunda etkene yönelik antikor varlığını veya düzeyini saptamak için kullanılır. Antikorlar, insan bağışıklık sisteminin hastalık etkenine özel olarak yaptığı maddelerdir.

- **Viral kültür ve izolasyon nasıl bir yöntemdir?**

Viral kültür için, virüsün bulunabileceği hücrelerden doku veya sıvı örnekleri alınarak, kültür ortamında üretilmeye çalışılır.

EK 1:

Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü Hudut Kapılarındaki Uygulamaları:

Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü, hudut kapılarında SARS girişinin önlenmesine dair uygulamaları belirler, DSÖ , diğer uluslararası kuruluşların önerileri ve bilimsel gelişmeler ışığında güncelleyecektir.

1. Sağlık Denetleme Merkezi baştabip/sorumlu tabiplerinin acil duruma göre belirleyeceği ihtiyaçları (tıbbi araç gereç,sarf malzemesi) temin ederek ilgili merkezlere dağıtımını yapacaktır.
2. Kendi görev alanında diğer bakanlıklar, ilgili kurum ve kuruluşlar, tüzel ve özel kişilikler, üniversiteler ve medya ile gerekli koordinasyonu sağlayacaktır.
3. Sağlık Bakanlığınca SARS'ta kullanılmak üzere belirlenmiş hastanelerin isimleri, özel üniteleri ve sorumlu hekim/hekimlerin adres ve telefon numaralarını kendi ilgili birimlerine bildirilecektir.
4. Sağlık Denetleme Merkezi personelini SARS Hastalığı ve alınacak önlemler konusunda eğitecektir.
5. SARS Hastalığı ilgili güncel ve bilimsel verileri web sitesinde yayınlayacaktır.
6. Belirlenen ihtiyaç doğrultusunda İl Sağlık Müdürlüklerinden geçici personel talebinde bulunacaktır.
7. Sağlık Denetleme Merkezleri SARS Müdahale Ekiplerini oluşturacaktır.Bu ekiplerin yapısı ve görevleri şunlardır.

- Ekipler 1 hekim, 2 yardımcı sağlık personelinden oluşur.
- Ekiplerin görev yeri Hava, Kara ve Deniz Hudut Kapılarında araç girişinin olduğu ilk ve çıkışının olduğu son noktadır.
- Ekipler özel koruyucu ekipmanlarını donanırlar.
- SARS salgın tehlikesi baş gösterdiğinde tüm uluslar arası giriş yapan yolculardan ve ülkemizde hastalığın görülmesi durumunda ise çıkan yolculardan da alınacak olan Sağlık Deklarasyon Kartlarında kişilerin isim, kendisine ulaşılabilir adres , telefon, semptomlarının olup olmadığı , seyahat öyküsü , şüpheli temasın olup olmadığı ve benzeri sorular yer alır.
- Ülkemize giriş yapacak yolculara geldikleri aracın sorumlusu tarafından önceden dağıtılmış ve yolcular tarafından doldurulmuş olan sağlık deklarasyon kartlarını, araç sorumlusu eksiksiz ve doğru doldurulduğunu kontrol ederek Ekibimize verir. Ekip görevlileri Araç sorumlusuna sağlık şikayeti olan yolcusu olup olmadığını sorar.
- Ekipler tüm yolcuların gerekli tıbbi muayenesini yapar. Şikayeti olan yolcuları gözlem odasına intikalini sağlar.
- Gözlem odasında ki Sars Müdahale Ekibi ayrıntılı anamnez alarak tespit ettiği şüpheli vakaları önceden belirlenmiş rotadan özel donanımlı, ambulansla yine önceden belirlenmiş olan hastanenin enfeksiyon hastalıkları kliniğine naklini sağlar. Ambulans ekibi şüpheli vakayı kliniğin bu konuda ki sorumlu doktoruna teslim eder. Şüpheli vaka dışında başka bir kişi ambulansa bindirilmez.

- Sağlık Denetleme Merkezlerimiz tarafından riskli bölgeden gelenlere ve Őpheli teması olanlara 10 gün süre ile evden ıkılmaları, mümkün olduğunca eve ziyaretçi kabul etmemeleri konusu kendilerine söylenir. ilk 10 gün içerisinde ülkemizde bulunacakları adreslerini değiştirmeleri halinde bu değişikliği veya ülkemize giriş yaptıkları ilk 10 gün içerisinde Sars a ait semptomları gelişirse bu gelişmeleri buldukları ilin il Sağlık Müdürlüęüne veya en yakın Sağlık Ocağına bildirmeleri konusunda kendilerine bilgi verilir. Sağlık Denetleme Merkezlerimiz tarafından toplanan Sağlık Deklarasyon Kartları 20 gün süreyle saklanır. Riskli bölgeden tüm yolcuların deklarasyon bilgileri gününde İl Sağlık Müdürlüğü bünyesinde oluşturulan İl Sars İzleme ve Değerlendirme Ekibine iletilir.